

A loita pola vida dunha enfermeira galega no Congo

A enfermeira viguesa Candelas Varela Vázquez vive e traballa dende hai vinte anos na República Democrática do Congo, un país que o Papa Francisco sinalou como moi perigoso para os católicos, onde a violencia da ditadura conflúe coa fame, a miseria e unha malaria que afecta sobre todo aos máis débiles. O xornal "Faro de Vigo" recolleu a situación de Candelas, que forma parte do Opus Dei, e lembrou a súa historia.

04-09-2022

Reportaxe publicado no Faro de Vigo

“Estamos na Praza Maior de Lima, un lugar pequeno nunha cidade relativamente pequena do mundo. Pero o mundo é moito máis grande, está cheo de cidades e vilas, está cheo de problemas e está cheo de guerras. E hoxe chéganme noticias moi preocupantes dende a República Democrática do Congo”. Con estas palabras, pronunciadas na súa última visita ao Perú, o papa Francisco volveu a sorprender poñendo o foco da súa atención, desde o outro extremo do planeta, nun país africano que foi especialmente castigado desde o seu nacemento por todo tipo de calamidades, a República Democrática do Congo.

Alí, tras longos anos de guerra civil, a ditadura topouse cunha oposición que, sometida polos seus antigos inimigos de guerra, resultou ser a máis inesperada: a Igrexa Católica. Nas cada vez máis numerosas mobilizacións de protesta contra o presidente Kabila, os sacerdotes participan en primeira liña reclamando que o ditador convoque eleccións e o consecuente cumprimento da súa promesa de hai dous anos. Conclusión? Ser católico converteuse en todo un risco, aínda que Candelas Varela non cre, polo momento e salvo imprudencia, que estea en serio perigo: "Hai momentos de tensión, de inseguridade, de balas e de gases lacrimóxenos", asegura. Pero "procuro non achegarme aos disturbios porque, como branca, chamaría moito a atención e podería ser expulsada do país". Con todo, ratifica que "é certo que foron detidos e maltratados moitos curas católicos, queimadas varias igrexas...

Durante unha manifestación, un amigo meu, o cura e outros rapaces da parroquia foron detidos e, tras recibir unha boa malleira, mostráronos na televisión dicindo que eran unha banda de ladróns que entraran a roubar usando o rosario como arma... O Goberno manipula moito a información”.

Candelas dirixe o equipo de enfermeiras do Centre Hospitalier Monkole, en Kinshasa.

Candelas Varela Vázquez marchou hai pouco máis de vinte anos de Vigo cara á RD Congo. Na actualidade dirixe o equipo de enfermeiras do Centre Hospitalier Monkole, en Kinshasa, onde supervisa a 100 enfermeiras que se ocupan de cinco centros de saúde e dun hospital de 110 camas. Agradecida de que o Santo Pai puxera a vista no que xa considera o seu outro país, a sanitaria viguesa aclara o papel da Igrexa nas manifestacións contra o

réxime: "Para que se entenda mellor, as manifestacións das que se está a falar consisten en que cando remata a misa ás 7 da mañá, en todas as parroquias do Congo, o cura vestido cos ornamentos da celebración relixiosa encabeza a marcha cos monaguillos portando a cruz, seguido dos laicos, rosario en man, rezando. Se a policía dá ordes de non avanzar, entón todo o mundoponse de xeonllos e segue rezando. Nese momento, como ninguén se move, disparan gases lacrimóxenos e cando aínda non se moven, a policía comeza a dispersalos". "Son consciente -continúa- de que a moita xente lle sorprende que a Igrexa se implique en política, pero neste caso non se trata de "política" senón de xustiza social, dignidade, respecto aos dereitos fundamentais e, na miña opinión, se a igrexa católica non fai isto neste país, ninguén máis o pode facer".

A República Democrática do Congo é un país que aínda non viu a saída do túnel no que entrou antes da súa propia independencia e do que non soubo sacalo Joseph Kabila, elixido en 2001 e que, desde 2011, despois de esmagar a oposición, exerce o seu segundo mandato coa súa todopoderosa man de pedra.

Non é, porén, a política do que máis lle gusta falar a Candelas Varela. Prefire facelo dende o seu traballo e dende as urxentes necesidades sanitarias nese recuncho do continente negro: "A sanidade pública -afirma- apenas mellorou desde que cheguei aquí aínda que, a nivel privado, está a xurdir unha medicina de mellor calidade, pero é moi cara para o congolés medio".

"No noso hospital levamos 25 anos dando auga potable gratuíta a toda a poboación do barrio"

En Monkole, "o noso hospital, que é privado pero ten un acordo coa

sanidade pública, tentamos conciliar ambas cousas, medicina de calidade e acceso doado. Pero os hospitais estatais seguen sen auga, sen medicamentos, sen un mínimo de hixiene. E ademais, como non hai seguridade social, todo o mundo ten que pagar o que se lle fai e aos que non a teñen non se lles fai nada. E aquí hai moitos, a maioría, que non teñen nada!”

Forfait de mama

En Monkole puxéronse en marcha programas sociais como o "mama pass" no que a muller paga 45 euros por consultas prenatais, parto ou cesárea e hospitalización, e "buscamos o resto que habería que pagar ao noso hospital". Tamén operamos a nenos que padeceron raquitismo... pero a situación segue sendo moi crítica porque hai un acceso difícil á auga e iso dificulta a vida diaria e é fonte de enfermidades

infecciosas ás que os nenos son máis vulnerables. No noso hospital levamos 25 anos dando auga potable gratuíta a toda a poboación do barrio. Grazas ao financiamento español, repartimos quince mil litros de auga á semana; o que non fai o goberno é ofrecido por ONGs e persoas de boa vontade...”.

A enfermidade que máis afecta aos congoleses é a malaria: “Si -confirma a enfermeira galega-. A malaria é a causa da maioría das mortes no hospital, sobre todo nos nenos, xa que provoca anemias graves e outros problemas graves no fígado, riles, cerebro... O tratamento non é caro e hai organismos internacionais que o regalan gratuitamente, pero en moitos casos, por un problema de comunicación, é difícil que chegue á poboación máis pobre das comarcas máis afastadas da capital. E outros, por descoñecemento, tardan en levala ou en ir á consulta, e cando

chegan aquí xa é tarde; o parasito xa fixo demasiado dano e non teñen cartos para pagar toda esa atención médica, polo que morren axiña".

Reportaxe publicado no periódico Diario de Navarra

Despois de vinte anos vivindo na República Democrática do Congo, Candela Varela Vázquez confesa que tanto sufrimento, tanto ver a morte cara a cara, puido cambiala, pero ela resiste a resignación: "Aquí, dalgún xeito hai que volverse un pouco insensible, polo menos de portas afora, e mellor que o fagas porque, se non pasarías todos os días chorando... e iso non vale de nada. Vin morrer a tanta xente: recién nacidos, nenos, adultos... No hospital tráennos polo menos cinco persoas ao día que xa están mortas para que as revivimos... É moi duro, moi duro, pero ao mesmo tempo hai que seguir loitando polos que seguen vivos e eu, se algo teño claro, é que, aínda que,

como vos dixen antes, teño que facerme a forte, a verdade é que non quero chegar ao extremo de resignarme a que isto necesariamente teña que seguir así. Neste sentido, espero que nunca me acostume”.

"Queda tanto por facer que aínda teño a impresión de que acabo de chegar"

O pasado mes de marzo, Candelas Varela tivo a oportunidade de gozar duns días de vacacións en España. Xa que logo, case recentemente reintegrada na que foi a súa vida diaria durante dúas décadas.

Podería pensarse que se lle pasou pola cabeza a posibilidade de non volver máis ao Congo, de traballar en Galicia, pero non é así: “Adapteime tanto a vivir neste país que creo que xa non sería capaz de vivir en calquera outro. Nestes últimos días que pasei en España comprobei que

agora concibo a vida a outro ritmo que xa non ten que ver co da vida cotiá nun país occidental, onde todo me parece que vai rápido, moi rápido. .. Para min demasiado rápido. Tanto é así que paréceme agoniante". Para que se entenda o que di, Candelas ponnos un exemplo: "A min, para pedir un café en España, paréceme que hai que facelo tan rápido e responder a tantas preguntas... que se con leite quente, fría ou morna, que sexa leite con ou sen lactosa, que sexa longo ou curto de café... Van pensar que son medio parva, pero pérdome, hai demasiados estímulos dos que xa non teño costume".

E é que, para Candelas, "está claro que vivir no Congo é difícil. Cousas como ir de paseo, tomar unha copa cos amigos, ir ao cine ou asistir a unha función de teatro é impensable, pero atopei outras vantaxes, como o sol e a alegría, a amabilidade da súa

xente, o seu amor pola familia, a vida, Deus. E todo iso enche o teu día a día xunto co teu traballo porque, para min, ser enfermeira é unha das mellores cousas que lle poden pasar a unha persoa na vida... Ademais, agora cada vez máis xente quere vir botar unha man. Cada ano recibimos un bo grupo de médicos, enfermeiros e outros profesionais que despois de pasar aquí quince días ou un mes confesan que regresan mudados, conmocionados, porque non imaxinaban o que ían vivir. Entón, se agora o que atrae é África, como me vou marchar? Queda, claro que me quedo! A pesares dos anos que pasaron, paréceme que case acabo de chegar e, sobre todo, aquí sinto que son moi útil”.

gl-es/article/a-loita-pola-vida-dunha-
enfermeira-no-congo/ (13-04-2025)